

EVROPSKÁ UNIE
Evropské strukturální a investiční fondy
Operační program Výzkum, vývoj a vzdělávání

Univerzita J. E. Purkyně
v Ústí nad Labem

INKLUZIVNÍ VZDĚLÁVÁNÍ ŽÁKŮ SE SOMATICKÝMI VADAMI

Vanda Hájková

ISBN 978-80-7561-196-3

9 788075 611963

Projekt *Škola pro všechny:*
Inkluze jako cesta k efektivnímu vzdělávání všech žáků,
reg. č. CZ.02.3.61/0.0/0.0/15_007/0000210,
byl spolufinancován Evropskou unií.

Ústí nad Labem, 2019

Univerzita J. E. Purkyně

v Ústí nad Labem

INKLUZIVNÍ VZDĚLÁVÁNÍ ŽÁKŮ
SE SOMATICKÝMI VADAMI

Vanda Hájková

Ústí nad Labem, 2019

Autorka

doc. PaedDr. Vanda Hájková, Ph.D.

Vzor citace

HÁJKOVÁ, V., 2019. *Inkluzivní vzdělávání žáků se somatickými vadami*. Ústí nad Labem: Centrum digitálních služeb MINO. 37 s. ISBN 978-80-7561-196-3.

Recenzenti

prof. PhDr. Jiří Škoda, Ph.D.

PaedDr. Ing. Michal Slavík, Ph.D.

Tato publikace vznikla v rámci projektu *Škola pro všechny: Inkluze jako cesta k efektivnímu vzdělávání všech žáků*, reg. č. projektu CZ.02.3.61/0.0/0.0/15_007/0000210, který byl spolufinancován Evropskou unií.

© Univerzita J. E. Purkyně v Ústí nad Labem, 2019

ISBN 978-80-7561-196-3 (váz./brož.)

Projekt *Škola pro všechny: Inkluze jako cesta k efektivnímu vzdělávání všech žáků*, reg. č. CZ.02.3.61/0.0/0.0/15_007/0000210, byl spolufinancován Evropskou unií.

EVROPSKÁ UNIE
Evropské strukturální a investiční fondy
Operační program Výzkum, vývoj a vzdělávání

MSMT
MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

Obsah

Úvodem.....	5
1 Uvedení do speciální problematiky – vrozená vývojová vada horních končetin	7
1.1 Kazuistika č. 1: Radek (nar. 2010).....	7
1.1.1 Funkční hodnocení Radka (září šk. r. 2017/18)	10
2 Uvedení do speciální problematiky – mozková obrna (dříve DMO).....	17
2.1 Kazuistika č. 2: Marek (nar. 2009)	18
2.1.1 Funkční hodnocení Marka (říjen šk. r. 2016/17)	20
3 Uvedení do speciální problematiky – parciální (fokální) nekompenzovaná epilepsie....	27
3.1 Kazuistika č. 3 – Markéta (nar. 2004)	27
3.1.1 Funkční hodnocení Markéty (září šk. r. 2017/18).....	30
Seznam použité literatury	35

somatickými vadami

Úvodem

Pedagogická (orientační) diagnostika se v současnosti stává nedílnou součástí působení pedagoga ve vzdělávacím procesu. Jde o proces zjišťování, rozpoznávání a hodnocení aktuálního funkčního stavu žáka v kontextu nároků, které na něj škola každodenně klade. Smyslem tohoto procesu je optimalizovat vzdělávací a výchovné postupy a strategie, promýšlet a připravovat podpůrná opatření a sledovat prognózu (tj. vývoj funkčních schopností) žáka do budoucna. Jde o to, aby pedagog dokázal dobře využít aktuálních funkčních schopností žáka (a to i v podmínkách zdravotního handicapu) a odhalovat jeho měnící se potenciality, dispozice i talent. Úkolem pedagogické diagnostiky je tedy především rozpoznat aktuální stav funkčních schopností žáka v podmínkách konkrétní třídy a školy, stanovit příčiny eventuálního deficitu a nastavit potřebná metodická opatření. Pedagogickou diagnostiku provádí pedagog bezprostředně ve své třídě. Je základním podkladem pro plán individuální podpory žáka, jehož speciální vzdělávací potřeby odpovídají 1. stupni podpůrných opatření, a je rovněž významným východiskem pro práci školního speciálního pedagoga, psychologa, popř. jiného pracovníka školního poradenského pracoviště.

V následujícím uvádíme dvě speciální problematiky – vrozenou vývojovou vadu a mozkovou obrnu, se kterými se v aktuálních podmínkách společného vzdělávání může pedagog setkat u žáků na základní škole. Připojujeme k nim příslušné kazuistiky, které představují konkrétní případy žáků s dobrou vzdělávací prognózou a návrhy k zajištění podmínek jejich podpory ve vzdělávání na základě provedené pedagogické (orientační) diagnostiky učitele s využitím orientačního funkčního hodnocení SFA.

1 Uvedení do speciální problematiky

– vrozená vývojová vada horních končetin

Nedovyvinutí části končetin v průběhu nitroděložního vývoje je způsobeno poruchou zárodečného vývoje končetin, jehož příčinou může být nově vzniklá mutace genů, stejně jako toxické postižení plodu teratogenem (škodlivou látkou biologické, fyzikální či chemické povahy). Příčinou mohou také být některá virová onemocnění v prvním trimestru těhotenství. Vrozené vývojové vady končetin se mohou vyskytovat jako izolované, ale častěji se vyskytují v určitých kombinacích a někdy tvoří i součást syndromového komplexu. Na rozdíl od vrozených vad vnitřních orgánů (srdce, ledvin, močových cest, zažívacího traktu aj.), které přinášejí v raně postnatálním vývoji novorozence a při jeho poporodní adaptaci jisté ohrožení života, nemívají poruchy růstu horních končetin obvykle bezprostřední vliv na vitální funkce novorozence a na životě jej neohrožují. Znevýhodnění přinášejí až v průběhu jeho dalšího motorického vývoje, kdy blokují zejména jemnou motoriku a grafomotoriku a s nimi související funkce potřebné pro školní vzdělávání. Nedostatek funkce končetin v případě longitudinálních (podélných) růstových deficitů na horních končetinách i transverzálních zkrácenin (nedovyvinutí paže, případně akrálních oblastí ruky a prstů) způsobuje nedostatek síly pro běžné denní činnosti, sníženou schopnost uchopovat předměty i psací náčiní, později neschopnost dosáhnout kresebných dovedností a plně funkčního automatizovaného psaní. Jedná se o vrozené vady těžko odstranitelné, proto je potřeba uvažovat o náhradních (kompenzačních) mechanizmech psaní a kreslení, manipulace s drobnými předměty a sebeobsluhy, které mohou být využity při běžných aktivitách a školních činnostech konkrétního žáka s vrozenou vývojovou vadou horních končetin. Kognitivní a mentální vývoj žáků s vrozenou vývojovou vadou horních končetin bývá při přiměřeně stimulující výchově intaktní.

1.1 Kazuistika č. 1: Radek (nar. 2010)

Osobní anamnéza

Radek se narodil jako první syn v úplné rodině. Těhotenství probíhalo bez komplikací, porod proběhl ve 43 týdnu po vyvolání. Otec byl přítomen u porodu. Dítě se narodilo těžce asfyktické, s Apgar skóre 4 body („Apgar“ = Appearance – Pulse – Grimace – Activity – Respiration, česky „vzhled – puls – výraz – aktivita – dýchání“).

Do dvou hodin po narození byl Radek transportován do motolského kardiocentra ve velmi vážném stavu způsobeném srdeční vadou, vrozenými vadami růstu končetin a malformací ledviny. Ihned se podrobil operaci srdce, po které byl uveden do umělého spánku. Po dvou týdnech bylo dítě propuštěno domů po úspěšné chirurgické korekci vrozené srdeční vady. V prvních 4 letech života prodělal sérii plastických operací horních končetin na oddělení dětské plastické chirurgie v Praze na Vinohradech. Operativně i konzervativně byla řešena zkrácená předloktí a chybějící palce na obou horních končetinách. Ukazováček levé ruky byl operativně upraven do opozice, pravá ruka zůstala bez prstu, který by náhradou za palec tvořil opozici ostatním prstům. Problémy s ledvinami přetrvávají, Radek je v soustavné péči nefrologické ambulance a pediatrické poradny v Praze Motole.

Rodinná anamnéza

Radek pochází z úplné rodiny, má o šest let mladší sestru, která je zdravá. Vztahy v rodině jsou bezproblémové. Matka ani otec netrpí žádným onemocněním, v rodině se nevyskytuje genetická zátěž způsobující vrozené vývojové vady. Výchova Radka v rodině je uspokojivá, bez známek protektivity, je od raného věku veden k samostatnosti, má hezký vztah se sestrou. Rodina žije v rodinném domě ve Středočeském kraji. Otec pracuje jako OSVČ, matka je aktuálně na mateřské dovolené. Rodina tráví volný čas aktivně, jezdí s dětmi na výlety a kempovat. Děti jsou vedeny k zodpovědnosti a rodiče mezi nimi nedělají žádné rozdíly. Radek se snaží naučit vše zvládat samostatně, aby byl co nejméně závislý na cizí pomoci.

Sociální anamnéza

Radek nastoupil do běžné mateřské školy ve 4 letech. Navštěvoval ji s podporou asistenta pedagoga doporučeného na základě IVP a vzdělával se zde podle RVP PV. V 6 letech nastoupil do prvního ročníku malotřídní základní školy, která je společným subjektem s jeho původní mateřskou školou. Na návrh poradenského zařízení v říjnu 2015 je registrován jako žák se SVP na základní malotřídní škole a od téhož roku užívá pomoci asistenta pedagoga.

Jedná se o velmi komunikativní dítě, které ochotně komunikuje se spolužáky i s pedagogy základní školy v obci, kterou navštěvuje 3. rokem. Radek je velmi energický, neustále v pohybu. Ve škole má nejraději kolektivní hry, soutěže a pohybové aktivity na hřišti. Není konfliktní, ale když se mu něco nelíbí, reaguje prudce bez rozmyslu a pak se stává, že díky ortéze, kterou nosí na levé ruce, někoho ze spolužáků lehce zraní. Chlapec se snadno začlenil do třídního kolektivu a adaptoval ve školním prostředí. Spolužáci na jeho handicap žádným způsobem

neupozorňují, přistupují k němu přátelsky a sami vědí, kdy a s čím potřebuje pomoci. Naučil se jezdit na kole a každý rok se účastní dětských cyklistických závodů. Velmi rád a dobře plave, je však nutné, aby měl neustálý dozor, jelikož se rychleji unaví a sám své síly snadno přecení. Mezi další jeho zájmy patří florbal, který hraje závodně za mladší žáky. Každý týden navštěvuje základní uměleckou školu, kam dojíždí na hudební nauku a také se zde učí hrát na bicí. Nevyhýbá se žádným aktivitám, chce vyzkoušet vše, co je spojené s pohybem. V odpolední družině si rád hraje se stavebnicí Merkur, kde se trpělivě snaží zašroubovat sebemenší šroubek. O pomoc žádá jen v nejnnutnějším případě. Hygienické návyky má od raného dětství dobře osvojené, občas potřebuje dopomoci s hygienou po toaletě a s mytím u umyvadla či ve sprše. Obtížně otáčí kohoutky vodovodní baterie, pokud je k dispozici páková baterie, je schopen se sám umýt. Stravování zvládá samostatně, potřebuje dopomoc pouze s nakrájením masa. Jí příborem. Vidličku drží v pravé ruce, protože v této ruce má větší sílu a lépe koordinuje pohyby ruky. Při přenášení předmětů využívá opory těla. Dopomoc potřebuje také při oblékání, ale na přání matky, musí vše vyzkoušet nejdříve sám, až poté mu okolí smí pomoci. S knoflíky a zipy obvykle zápasí – potřebuje dopomoc. Boty mívá na suchý zip, tkaničky není schopen zavázat z důvodu malé síly v rukách. Vzhledem k chybějícím částem rukou je pro Radka problematické sebrat plochý předmět z desky stolu či z podlahy. Zkouší to obvykle oběma rukama najednou, ale tím, že mu chybí palec v opozici, má s tím velké potíže. Radek je ale velmi ctížádostivý chlapec, chce se ve všem vyrovnat ostatním spolužákům.

Funkční hodnocení žáka ve školním prostředí

Odborníci z tuzemska i zahraničí zdůrazňují, že dobré školní výsledky žáků se speciálními vzdělávacími potřebami (SVP) záleží velkou měrou na jejich schopnosti vykonávat každodenní aktivity, které jim umožňují účastnit se všech školních činností v průběhu vyučovacího dne. Tyto praktické aktivity jsou často „neakademického“ charakteru. Liší se od akademických činností žáka (školní činnosti zaměřené na získání znalostí v jazyce, matematice, v přírodovědných a společenských vědách a dosažení vzdělávacích cílů), zahrnují ryze praktické dovednosti (manipulaci s knihami, používání psacích pomůcek, plnění pokynů k přípravě učebního materiálu, vyhledávání informací či asistence, pohyb po třídě a po škole, interakci se spolužáky aj.), které jsou pro autonomii žáků se SVP ve škole zásadní. Orientační funkční hodnocení žáka s dobrou výpovědní hodnotou může pedagog provést s využitím adaptovaného School Function Assessment questionnaire (SFA) [1] v rámci orientační školní diagnostiky, která se zaměřuje na funkční schopnosti žáka v oblasti praktických dovedností při běžných školních situacích a úkolech.

1.1.1 Funkční hodnocení Radka (září šk. r. 2017/18)

Běžné školní aktivity dítěte / žáka

Hodnocení (zvládnutí):

- 1 – zvládá samostatně,
- 2 – zvládá s občasnou dopomocí,
- 3 – zvládá pouze s pomocí.

	Zvládnutí
Pohyb v prostředí budovy: pohyb mezi lidmi, v řadě; udržování tempa pohybu se spolužáky.	<u>1</u> 2 3
Pohyb po schodech nahoru/ dolů: pohyb nahoru a dolů po běžném schodišti (alespoň 12 schodů); přenášení předmětů nahoru a dolů po schodech; schopnost udržet na schodišti běžnou rychlost pohybu.	<u>1</u> 2 3
Změna pozice / setrvání v pozici: schopnost změny z/do nějaké pozice, vsedě, do stoje, na podlahu a na toaletu, udržet ½ hodiny funkční pozici při práci vsedě.	<u>1</u> 2 3
Rekreační pohyb: hraní pohybových her, házení a chytání míče, běh, skoky.	<u>1</u> 2 3
Manipulace s pohybem: přeprava osobních věcí po třídě nebo ze/do třídy, přenášení křehkých předmětů, schopnost sebrat, poskládat předměty.	1 <u>2</u> 3
Psaní: schopnost napsat písmena, slova, číslice do předepsaných linek nebo na stránku; zvládnutí fyzických úkonů spojených se psaním.	1 <u>2</u> 3
Používání materiálů: tužek, pera, gumy, fixů, nůžek, izolepy a lepidla; otevírání a zavírání knih a otáčení stránek v knihách; skládání papíru, manipulace s malými dílky stavebnic.	1 <u>2–3</u>
Používání PC a jeho příslušenství: zapínání a vypínání; využívání základních funkcí s pomocí myši a klávesnice.	1 <u>2–3</u>
Příprava a úklid: odklizení různých materiálů; příprava pomůcek a materiálů; úklid lavice/pracovního místa.	1 <u>2</u> 3
Jídlo a pití: konzumace jídla, včetně pití z hrníčku bez rozlití; používání ubrousků k utření rukou a obličeje; schopnost ukončit jídlo v čase k tomu určeném.	<u>1</u> 2 3
Hygiena: ovládání toaletních potřeb; dokončování úkonů na toaletě včetně utírání, splachování a používání příslušenství; umývání a utírání rukou; péče o nos; zakrývání úst při kašlání a kýchání.	1 <u>2</u> 3
Oblékání: oblékání a svlékání oblečení podle potřeby včetně zapínání (knoflíků a zipů) a obouvání, zvládnutí oblékání v souvislosti s použitím toalety.	1 <u>2</u> 3
Běžné denní aktivity – skóre	2,00

Funkční schopnosti dítěte / žáka v dílčích oblastech

FUNGOVÁNÍ V OBLASTI KOGNITIVNÍ	Zvládnutí
Praktická komunikace: vyjádření základních potřeb, sdělení volby a žádosti o pomoc; identifikace předmětů a jejich umístění (nad, pod, před, za...); schopnost předat informaci.	<u>1</u> 2 3
Paměť a porozumění: schopnost porozumět a zapamatovat si pokyny, schopnost dodržet tři a více souvisejících pokynů.	1 <u>2</u> 3
Dodržování společenských konvencí: schopnost rozpoznat, kdy je třeba požádat o svolení – ve třídě, u jídla i v jiné společenské situaci, dodržování zásad slušného stolování; respektování fyzických hranic druhých dětí.	1 <u>2</u> 3
Plnění pokynů dospělého a dodržování pravidel školy: dodržování pokynů dospělého, dodržování pravidel ohledně mluvení, pohybu, materiálu a organizace; vyhovění žádosti o pomoc.	<u>1</u> 2 3
Chování při plnění a dokončování úkolů: schopnost udržet pozornost a soustředit se při individuálních a skupinových úkolech, schopnost samostatné práce; schopnost reagovat na pochvalu nebo neúspěch.	1 2 <u>3</u>
Pozitivní interakce: schopnost zahájit interakci se spolužáky, schopnost spolupracovat s ostatními a půjčovat si materiál; schopnost dosáhnout kompromisu vyjednáváním; dodržování pravidel konverzace; schopnost naslouchat druhým.	1 <u>2</u> 3
Regulace chování: schopnost přijmout změnu postupů, kompromisní řešení a schopnost ukončit vhodným způsobem konflikt.	1 <u>2</u> 3
Osobní péče: kontrola vzhledu; schopnost podle potřeby si utřít/očistit tvář, nos, ruce; osobní hygiena a úpravy po použití toalety;	<u>1</u> 2 3
Bezpečnost: dodržování bezpečnosti v blízkosti přístrojů (elektrických zásuvek, ostrých předmětů), schopnost vyhnout se nebezpečným situacím, oznámit nehodu.	<u>1</u> 2 3
Kognitivní úkoly – skóre	1,66

FUNGOVÁNÍ V OBLASTI EXEKUTIVNÍ	Zvládnutí
Na pokyn začne pracovat.	<u>1</u> 2 3
Spolupracuje, když je požádán o pomoc s úklidem ve třídě.	<u>1</u> 2 3
Okamžitě přeruší činnost, když se k tomu dá pokyn.	<u>1</u> 2 3
Dodržuje pravidla pohybu ve třídě (např. výměny místa, kam se smí a nesmí chodit).	<u>1</u> 2 3
Dává pozor, když používá materiál/pomůcky někoho jiného.	<u>1</u> 2 3
Dodržuje pravidla používání toalety (např. používání adekvátní množství toaletního papíru, nakládání s odpadem).	<u>1</u> 2 3
Dodržuje pravidla ohledně pohybu po škole (např. běhání, chůze v řadě).	<u>1</u> 2 3
Dodržuje pravidla ohledně mluvení	1 <u>2</u> 3
Uklidí určené místo a odloží věci, když je čas.	<u>1</u> 2 3
Exekutivní úkoly – skóre	1,11

FUNGOVÁNÍ V OBLASTI KOMUNIKAČNÍ (verbální, písemné, jiné)	Zvládnutí
Komunikuje ano/ne, souhlas/nesouhlas.	<u>1</u> 2 3
Komunikuje „hlad“ a „žízeň“.	<u>1</u> 2 3
Komunikuje „nevolno“, „bolí“ nebo „pomoc“.	<u>1</u> 2 3
Komunikuje potřebu pomoci (např. potřeba toalety, otevřít nádobu).	<u>1</u> 2 3
Komunikuje křestní jméno a příjmení.	<u>1</u> 2 3
Komunikuje, kde se něco v rámci třídy nebo školy nachází.	<u>1</u> 2 3
Komunikuje krátké zprávy jiné osobě.	<u>1</u> 2 3
Komunikuje, že se potřebuje na něco zeptat/něco zjistit.	<u>1</u> 2 3
Komunikuje základní bezpečnostní informace.	<u>1</u> 2 3
Popíše předmět tak dobře, že je podle popisu přímo poznat, o čem mluví.	<u>1</u> 2 3
Komunikuje složité (3 a více kroků) pokyny druhým.	<u>1</u> 2 3
Praktická komunikace – skóre	1,0

FUNKCE PAMĚTI, POZORNOSTI A POCHOPENÍ	Zvládnutí
Rozumí základním instrukcím a jednotlivým pokynům (pojd' sem, začni, otevři knihu).	1 2 3
Pamatuje si do druhého dne postupy a informace.	1 2 3
Pamatuje si, kam věci patří.	1 2 3
Pamatuje si cestu z/do různých míst ve škole /kolem školy (neztratí se).	1 2 3
Poslouchá a dává pozor na pokyn alespoň 5 minut.	1 2 3
Vydrží se alespoň 15 minut věnovat své hře nebo práci.	1 2 3
Zotaví se z neúspěchu (to je, že se nevzdá, nebo se nerozčílí).	1 2 3
Po získání instrukcí se promptně dává do práce.	1 2 3
Požádá o pomoc, když jsou pravidla nebo pokyny nejasné.	1 2 3
Rozumí pokynům, které obsahují předložky místa (např. v krabici, pod židlí).	1 2 3
Rozumí pokynům a instrukcím, které jsou v kombinaci.	1 2 3
Pamatuje si pravidla hry/aktivity (např. deskových her).	1 2 3
Rozumí pokynům, které vyjadřují souslednost (nejdříve – pak, později, za prvé/za druhé).	1 2 3
Paměť, pozornost a pochopení – skóre	1,0

Závěry funkčního hodnocení žáka a metodická doporučení

V oblasti běžných školních aktivit dosáhl Radek průměrného skóre 2,0, což znamená, že se ve většině z nich neobejde bez částečné dopomoci asistenta pedagoga. V dílčí oblasti kognitivní dosáhl průměrného skóre 1,66, neboť v 5 z 9 hodnocených schopností kognitivního fungování nedosahuje úplné samostatnosti. V hodnocené oblasti exekutivní, komunikační a v oblasti pozornosti, paměti a pochopení je Radek zcela bez problémů.

V oblasti hrubé motoriky nemá Radek výraznější problémy, proto se samostatně pohybuje ve školním prostředí a sedí bez opory. Pohybové dovednosti i přes výrazný deficit horních končetin odpovídají věku. Při dlouhodobějším sezení je potřeba jej upozornit na potřebu změnit pozici a uvolnit strnulý posed. Na manipulaci s předměty potřebuje Radek více času. V současné době se jeho manipulace s malými předměty velmi zlepšila. Při hrách v družině staví domečky z Lega, je schopen vložit korálky do krabičky. Je schopen používat předměty denní potřeby. Při manipulaci si dopomáhá tělem, uchopuje bez účasti palce dlaňovým úchopem. Z důvodu růstové abnormality ruky nemůže využívat bi- a pluridigitální úchopy (s účastí více prstů). Píše pravou rukou. Pero drží mezi ukazováčkem a prostředníčkem pravé ruky, někdy s oporou o malíček. Při psaní natáčí tělo za rukou,

někdy drží pero kolmo k papíru, občas neudrží lokty na podložce. Při psaní nevydrží klidně sedět na židli, často si na ni v průběhu psaní kleká.

Využívá spolupráci obou rukou, jejich pohyby jsou poměrně koordinované. Při vyučování se projevuje přiměřeně svému věku. Je bystrý a zvědavý, hlásí se, i když nezná odpověď. Na konci vyučovací hodiny mívá problém s udržením pozornosti. Do školy chodí velmi rád, při vyučování ochotně spolupracuje jak s učitelkou, tak s asistentkou pedagoga. Snaží se být samostatný. Pracuje ve všech předmětech stejným tempem jako jeho spolužáci, pouze při psaní je pomalejší. Používá protiskluzovou podložku a sklopnou lavici. S tvary písmen nemá problémy, pouze při delším psaní si potřebuje krátce odpočinout, uvolnit a protřepat ruku. Asistentka pedagoga mu pomáhá při přípravě pomůcek, při střihání, ale především v osobní hygieně. Také ho vhodně motivuje, pokud se Radek přestane soustředit. Radek má velmi rád tělesnou výchovu. Nevyhýbá se v ní žádným sportovním činnostem. Potřebuje dopomoc při lezení na žebřiny. Míčové hry a manipulace s míčem jsou ovlivněny postižením horních končetin, ale zkouší je společně s ostatními spolužáky, které ho z žádných aktivit nevyčleňují. Od první třídy udělal výrazný pokrok v chytání míče. Za dopomoci pedagoga se naučil dobře manipulovat s kriketovým míčkem. Při hodu mu je tolerováno jeho specifické držení těla, kterým si dopomáhá ke švihů. Kotoul zvládá s dopomocí. Při hodinách tělesné výchovy jsou omezovány aktivity na výdrž, protože se chlapec rychleji unaví. Mezi další předměty, které má velmi rád je český a anglický jazyk. V hodinách češtiny i angličtiny dostává nakopírované pracovní listy k doplňování a je zkoušen převážně ústně. Při samostatné práci v hodinách anglického jazyka využívá laminované karty se slovíčky pro lepší manipulaci. U nácviku psané formy jazyka je mu tolerován vzhled přepisu. Je potřebný trvalý dohled asistenta pedagoga v hodinách, neboť když se Radek unaví, přestane dávat pozor. Pedagog má připravené různé druhy pracovních listů, pexeso nebo práci na interaktivní tabuli, aby s chlapcem střídal činnosti. V anglickém jazyce si velmi rychle osvojuje slovní zásobu. Je schopen si dobře zapamatovat výslovnost nových slovíček a frází a aktivně spolupracuje s pedagogem. Při výuce i o přestávkách se snaží se dodržovat pravidla třídy. Novým informacím naslouchá se zájmem, pokud ho téma zaujme, vydrží se koncentrovat i delší dobu než obvykle. Velmi často skáče ostatním do řeči nebo si povídá s kamarády, když mluví jiný spolužák. Stále se hlásí, chce na vše odpovědět jako první, ale velmi často svoji odpověď nezná, a tak si ji neobratně vymýšlí. Při společné práci třídy potřebuje dostatek prostoru pro vyjádření, ale je potřebné ho také naučit, aby se hlásil až tehdy, když opravdu odpověď zná. Je nutné ho naučit větší trpělivosti a zdrženlivosti.

Chlapec je schopen stříhat nůžkami po čáře, drží je pomocí ukazováčku a prsteníčku. Nůžky má speciálně upravené pro snadnější manipulaci. Je schopen vystříhnout kruh, trojúhelník. Radek nemá sílu v prstech, obtížně vystřihuje ze silnějšího papíru.

Při výuce je velmi důležitá motivace chlapce. Má snahu zvládnout veškeré aktivity jako první a podle toho vypadá kvalita jeho práce. Asistent pedagoga musí Radka upozorňovat na nutnost zpomalit tempo práce a lépe se soustředit. V současné době se jeho grafomotorika natolik zlepšila, že zkouší pracovat i s normální velikostí psaného textu v pracovních sešitech, doposud mu pedagogové zvětšovali texty, které mohl doplňovat větším písmem. Píše kratší diktáty a dostává kratší články k popisu. Při výuce mu nejvíce vyhovuje frontální styl výuky anebo individuální výuka, kdy spoléhá sám na sebe a pracuje s pomocí asistentky pedagoga. Vyžaduje stálý kontakt s pedagogem, proto je jeho místo v přední lavici. Z této pozice vidí dobře na tabuli. Při výuce využívá polohovací lavici s protiskluzovou podložkou. Lavice je nastavena tak, aby dosáhl nohama na zem. U interaktivní i normální tabule je umístěn stupínek, který chlapci usnadňuje psaní na tabuli i v její horní části. U běžné tabule používá velké křídly pro lepší úchop. Rýsovací pomůcky na tabuli jsou magnetické pro snadnější manipulaci. Při pracovních činnostech a výtvarné výchově je brán ohled na jeho pomalejší tempo při práci. Radek se snaží manipulovat se všemi předměty. Při manipulaci s jehlou a nití je používána velká, kulatá jehla. Asistentka mu pomáhá až tehdy, kdy si neví rady. Voskové pastely používá velké trojhranné pro snadnější úchop. Chlapci je často umožněno malovat prsty a to se kladně odráží na jeho zlepšující se motorice.

Při hygieně Radek využívá pomoc asistenta pedagoga. Na toaletě má nainstalován stupínek, aby zvládl malou potřebu bez dopomoci. Z finančního daru, který škola získala, byla vybudována sprcha, kterou chlapec občas též využívá. V současné době by bylo potřeba zřídit mobilní bidet k nácviku samostatné toalety. Mobilní proto, aby si mohl bidet odvézt, až přestoupí na druhý stupeň na jiné škole. Radek je vzděláván běžnými vzdělávacími metodami a postupy s ohledem na své zpomalené pracovní tempo. Pedagogové se snaží s ohledem na funkční možnosti chlapce v maximální možné míře zapojit ho do kolektivu třídy a vytvořit k tomu i co nejlepší inkluzivní podmínky. I přes nepříliš příznivou finanční situaci se snaží získávat a vytvářet pro Radka pomůcky, které mu usnadňují školní práci. Prostory školy se snaží upravit tak, aby byly co nevíce bezbariérové.

Závěr kazuistiky č. 1

Žák s dobrou prognózou plné participace v běžném školním prostředí za podmínky zohlednění speciálních vzdělávacích potřeb aktuálně odpovídajících 2. stupni podpůrných opatření s výhledem na kvalitní a plně autonomní účast v základním vzdělávání i na 2. stupni ZŠ. Podmínkou je cílené zvyšování osobní autonomie v praktických denních činnostech vyžadujících jemně motorické a grafomotorické dovednosti, podpora žáka v oblasti motivace a vedení žáka k přiměřenému sebeprosazování. Při dobrém zajištění podmínek bezbariérovosti školního prostředí a využití vhodných asistivních technologií (IT technologie, senzory na toaletách a ve sprchách) existuje prognóza běžného a nezávislého fungování žáka v oblasti sebeobsluhy a hygieny během školního dne.

2 Uvedení do speciální problematiky – mozková obrna (dříve DMO)

Mozková obrna je celosvětově nejčastěji se vyskytujícím tělesným postižením na neurogenním podkladu. Celosvětový výskyt je udáván počtem 2 až 5 dětí s mozkovou obrnou na 1 000 živě narozených dětí. V České republice zaznamenal J. Kraus v roce 2005 výskyt mozkové obrny mezi 1,5–3 případy na 1 000 živě narozených dětí [2]. S vývojem medicínské techniky v oblasti intenzivní péče a neonatologie v současnosti přežije větší počet předčasně narozených dětí s velmi nízkou porodní váhou obtížnou poporodní adaptací, což vede k tomu, že celkově stoupá počet dětí i dospělých s mozkovou obrnou v populaci. Tradičně používaný název dětská mozková obrna v Čechách na rozdíl od jiných zemí nenahradil název „cerebrální paréza“, byl však dle aktualizace MKN-10 (ÚZIS ČR, 2010-2014) zkrácen na „mozková obrna“. Dosud není stanovena univerzální definice, která by vystihovala podstatu postižení v celé jeho šíři. Některé definice zahrnují pouze etiologii, jiné dopady na pohybový aparát jedince, jiné se vyjadřují komplexněji, protože je zřejmé, že důsledky tohoto postižení nejsou viditelné pouze v oblasti hybnosti. V České republice často užívaná Krausova definice uvádí, že se jedná *„o neprogresivní, leč ve svých projevech nikoli neměnné postižení vyvíjejícího se mozku. Postihuje motorický systém, descendentní nervová vlákna z motorické kůry a často se spojuje s neurokognitivními, senzorickými a senzitivními lézemi.“* [2]. V zahraniční literatuře je mozková obrna definována jako trvalá porucha vývoje pohybu a postury (držení těla), která způsobuje omezení činnosti. Je řazena k neprogresivním poruchám, ke kterým došlo při fetálním vývoji nebo v novorozeneckém období. Poruchy motoriky u mozkové obrny jsou u dětí stejně jako u dospělých doprovázeny poruchami čítí, vnímání, poznávání, komunikace a chování, epilepsií a sekundárními problémy pohybového aparátu [3]. Psychosociální obraz mozkové obrny v dětství komplikuje také emoční nestabilita a snížená reaktivita. Socializace dítěte s mozkovou obrnou (ve smyslu navazování a udržování kontaktů s širším společenským prostředím) je ohrožena v závislosti na charakteru poškození mozku [4]. Kombinace motorické poruchy a kognitivní dysfunkce spolu s dalšími potenciálními problémy mohou limitovat sociální participaci dětí s mozkovou obrnou ve školním prostředí [5]. Podle Beckunga a Hanberga [6] děti s mozkovou obrnou vykazují omezenou participaci v každodenních situacích, ve vzdělávání, volnočasových či společenských aktivitách. Začlenění dětí s mozkovou obrnou v rámci společného vzdělávání společném

vzdělávání ve škole přitom velmi často nezávisí pouze na jejich intelektových a pohybových schopnostech, nýbrž i na dalších faktorech, jako jsou prostorové a časové uspořádání vyučování, personální, materiální a technické podmínky školního prostředí atd.

2.1 Kazuistika č. 2: Marek (nar. 2009)

Osobní anamnéza

Marek pochází z první gravidity mladé a zdravé matky, která v průběhu těhotenství (2. trimestr) prodělala virové onemocnění spojené s progresivní paresou n. VII.

Porod Marka proběhl 5 dní po termínu, a to záhlavím. Marek byl kříšen, aspiroval plodovou vodu, následně umístěn na 2 dny do inkubátoru na novorozenecké JIP, s kyslíkovou terapií. Zpočátku byl vyživován umělou výživou, poté kojen 5 měsíců. Z porodnice byl propuštěn jako novorozenec s ohrožením CKP (centrální koordinační poruchou).

Ve věku půl roku prodělal horečnaté onemocnění horních cest dýchacích (nasopharyngitis) a následně v dětském věku ještě 3 astmatické záchvaty. Hlavu zvedal až ve 3 měsících, nelezl, plazení v 1,5 roce, s dopomocí sedí od 2 let, samostatný stabilní sed až ve 4,5 letech, v 5 letech stojí, pro spastickou kvadruparesu (obrnou dolních a částečně i horních končetin) byla navržena Vojtova terapie přibližně od 1 roku věku.

Vyšetření psychologické v 5 letech prokázalo intelektové schopnosti na úrovni lehké mentální retardace. V oblasti hrubé i jemné motoriky se vývojově Marek výrazně opožděval. Matka se snažila podporovat rozvoj ruky stavebnicemi, hračkami apod., což dělá i dosud. V oblasti grafomotoriky podporovala jeho rozvoj – pomocí různých sešitů grafomotorických cvičení, práce s různými materiály a různými výtvarnými technikami již v předškolním věku. Zájem o kreslení Marek projevuje od 4 let dodnes. Mezi jeho zájmy patří také počítačové hry, stavebnice, puzzle.

V oblasti sebeobsluhy je chlapec výrazně závislý na matce, i když se snaží spolupracovat při svém oblékání, krmení. Nosí pleny. V oblasti komunikace má potíže s artikulací, dýcháním při řeči a s tvorbou hlasu (fonací). Komunikuje ale rád.

Aktuálně se Marek pohybuje pomocí vozíku, doma leze – rád se pohybuje sám, má rád tělesné aktivity, cvičení – zejména na relaxačním míči.

Rodinná anamnéza

Rodina Marka je bez genetické zátěže, matka i otec jsou zdraví, nikdo v rodině není postižen, chlapec nemá žádné sourozence. Rodiče jsou od roku 2011 rozvedeni, chlapec žije pouze s matkou, která má středoškolské vzdělání a pobírá příspěvek na péči o osobu blízkou. Otec se podruhé oženil, má další dítě bez diagnózy. S Markem se nestýká, pravidelně přispívá na jeho výživu.

Sociální anamnéza

Marek se narodil v jižních Čechách, před nástupem do školy se s matkou přestěhoval do Prahy, nyní spolu bydlí v menším bytě. Matka s chlapcem jsou v častém kontaktu s babičkou (matka matky), kterou má Marek velice rád. Také kontakty s ostatními členy rodiny jsou dobré, dobře si rozumí s tetou (sestrou matky) a s jejími dětmi. Matka má v péči o Marka plnou podporu své rodiny. Aktuálně matka působí poměrně vyrovnaným dojmem. V oblasti postižení syna se matka musela sama vzdělávat, nikdo jí neposkytl potřebné informace, což jí na počátku ztěžovalo situaci. Zdrojem informací byly zejména odborné knihy a časopisy. Neabsolvovala žádné kurzy. V současné době se může s problémy obrátit na SPC a na školu. Informace vyhledává rovněž na internetu a v odborných programech ČT (Klíč apod.). Není členem žádné rodičovské organizace. Matka dbala o dostatečný kontakt Marka s vrstevníky již v předškolním věku. Marek navštěvoval mateřskou školu v Dětském centru Arpida v Českých Budějovicích. Díky příznivým podnětům z nejširší rodiny ze strany matky měl chlapec příznivé podmínky pro socializaci a dostatečné podněty pro komunikaci. Komunikaci Marka komplikuje od počátku porucha respirace, artikulace a fonace (dysartrie), díky které je Markova řeč skandovaná s vyšší nosovostí (nazalitou), méně srozumitelná. Marek dochází již od 3 let pravidelně na logopedii. Je to chlapec křehký, citově zranitelný. V přístupu k ostatním lidem i v plnění úkolů je zodpovědný. Patří k žákům s vyšší mírou úzkostnosti. Ta byla od počátku podporována jednak nejistotou v pohybu, tak i množstvím lékařských vyšetření a procedur, které od raného dětství absolvoval. Při změně prostředí se u chlapce projevují nápadné adaptační obtíže, jeho chování se vyznačuje zvýšenou afektivní dráždivostí. Kromě rozvoje motorických dovedností byl od počátku předškolní docházky ze strany matky kladen u Marka veliký důraz na překonávání strachu, posílit sebevědomí a sebepojetí. Vzhledem k motorickému postižení a neúplné rodině byly hlavními zprostředkovatelkami podnětů chlapcova matka, babička a teta, později učitelky v mateřské škole. Ve školce si Marek hrál zpočátku sám, vybíral si omezený počet hraček (auto, kostky, stavebnice). Hra byla stereotypní, konstrukčně zaměřená.

Jedním z cílů chlapcova IVP v mateřské škole při Dětském centru Arpida bylo rozšířit úzký repertoár her, naučit Marka být rovnocenným partnerem druhým dětem při hře, dokázat se prosadit v kolektivu dětí.

Funkční hodnocení žáka ve školním prostředí

Orientační funkční hodnocení žáka může pedagog provést opět s využitím adaptovaného School Function Assessment questionnaire (SFA) v rámci orientační školní diagnostiky, která se zaměřuje na funkční schopnosti žáka v oblasti praktických dovedností při běžných školních situacích a úkolech.

2.1.1 Funkční hodnocení Marka (říjen šk. r. 2016/17)

Běžné školní aktivity dítěte / žáka

Hodnocení (zvládnutí):

- 1 – zvládá samostatně,
- 2 – zvládá s občasnou dopomocí,
- 3 – zvládá pouze s pomocí.

	Zvládnutí
Pohyb v prostředí budovy: pohyb mezi lidmi, v řadě; udržování tempa pohybu se spolužáky.	1 2 3
Pohyb po schodech nahoru/ dolů: pohyb nahoru a dolů po běžném schodišti (alespoň 12 schodů); přenášení předmětů nahoru a dolů po schodech; schopnost udržet na schodišti běžnou rychlost pohybu.	1 2 3
Změna pozice / setrvání v pozici: schopnost změny z/do nějaké pozice, vsedě, do stoje, na podlahu a na toaletu, udržet ½ hodiny funkční pozici při práci vsedě.	1 2 3
Rekreační pohyb: hraní pohybových her, házení a chytání míče, běh, skoky.	1 2 3
Manipulace s pohybem: přeprava osobních věcí po třídě nebo ze/do třídy, přenášení křehkých předmětů, schopnost sebrat, poskládat předměty.	1 2 3
Psaní: schopnost napsat písmena, slova, číslice do předepsaných linek nebo na stránku; zvládnutí fyzických úkonů spojených se psaním.	1 2 3
Používání materiálů: tužek, pera, gumy, fixů, nůžek, izolepy a lepidla; otevírání a zavírání knih a otáčení stránek v knihách; skládání papíru, manipulace s malými dílky stavebnic.	1 2 3
Používání PC a jeho příslušenství: zapínání a vypínání; využívání základních funkcí s pomocí myši a klávesnice.	1 2 3
Příprava a úklid: odklizení různých materiálů; příprava pomůcek a materiálů; úklid lavice/pracovního místa.	1 2 3

Jídlo a pití: konzumace jídla, včetně pití z hrníčku bez rozlití; používání ubrousku k utření rukou a obličeje; schopnost ukončit jídlo v čase k tomu určeném.	1 <u>2</u> 3
Hygiena: ovládání toaletních potřeb; dokončování úkonů na toaletě včetně utírání, splachování a používání příslušenství; umývání a utírání rukou; péče o nos; zakrývání úst při kašlání a kýchání.	1 2 <u>3</u>
Oblékání: oblékání a svlékání oblečení podle potřeby včetně zapínání (knoflíků a zipů) a obouvání, zvládnutí oblékání v souvislosti s použitím toalety.	1 2 <u>3</u>
Běžné denní aktivity – skóre	2,50

Funkční schopnosti dítěte/žáka v dílčích oblastech

FUNGOVÁNÍ V OBLASTI KOGNITIVNÍ	Zvládnutí
Praktická komunikace: vyjádření základních potřeb, sdělení volby a žádosti o pomoc; identifikace předmětů a jejich umístění (nad, pod, před, za...); schopnost předat informaci.	1 <u>2</u> 3
Paměť a porozumění: schopnost porozumět a zapamatovat si pokyny, schopnost dodržet tři a více souvisejících pokynů.	1 <u>2</u> 3
Dodržování společenských konvencí: schopnost rozpoznat, kdy je třeba požádat o svolení – ve třídě, u jídla i v jiné společenské situaci, dodržování zásad slušného stolování; respektování fyzických hranic druhých dětí.	1 <u>2</u> 3
Plnění pokynů dospělého a dodržování pravidel školy: dodržování pokynů dospělého, dodržování pravidel ohledně mluvení, pohybu, materiálu a organizace; vyhovění žádosti o pomoc.	<u>1</u> 2 3
Chování při plnění a dokončování úkolů: schopnost udržet pozornost a soustředit se při individuálních a skupinových úkolech, schopnost samostatné práce; schopnost reagovat na pochvalu nebo neúspěch.	1 <u>2</u> 3
Pozitivní interakce: schopnost zahájit interakci se spolužáky, schopnost spolupracovat s ostatními a půjčovat si materiál; schopnost dosáhnout kompromisu vyjednáváním; dodržování pravidel konverzace; schopnost naslouchat druhým.	1 <u>2</u> 3
Regulace chování: schopnost přijmout změnu postupů, kompromisní řešení a schopnost ukončit vhodným způsobem konflikt.	1 <u>2</u> 3
Osobní péče: kontrola vzhledu; schopnost podle potřeby si utírat/očistit tvář, nos, ruce; osobní hygiena a úpravy po použití toalety;	1 <u>2</u> 3
Bezpečnost: dodržování bezpečnosti v blízkosti přístrojů (elektrických zásuvek, ostrých předmětů), schopnost vyhnout se nebezpečným situacím, oznámit nehodu.	1 <u>2</u> 3
Kognitivní úkoly – skóre	1,88

FUNGOVÁNÍ V OBLASTI EXEKUTIVNÍ	Zvládnutí
Na pokyn začne pracovat.	<u>1</u> 2 3
Spolupracuje, když je požádán o pomoc s úklidem ve třídě.	1 <u>2</u> 3
Okamžitě přeruší činnost, když se k tomu dá pokyn.	1 <u>2</u> 3
Dodržuje pravidla pohybu ve třídě (např. výměny místa, kam se smí a nesmí chodit).	1 <u>2</u> 3
Dává pozor, když používá materiál/pomůcky někoho jiného.	<u>1</u> 2 3
Dodržuje pravidla používání toalety (např. používání adekvátní množství toaletního papíru, nakládání s odpadem).	1 <u>2</u> 3
Dodržuje pravidla ohledně pohybu po škole (např. běhání, chůze v řadě).	<u>1</u> 2 3
Dodržuje pravidla ohledně mluvení	<u>1</u> 2 3
Uklidí určené místo a odloží věci, když je čas.	1 <u>2</u> 3
Exekutivní úkoly – skóre	1,55

FUNGOVÁNÍ V OBLASTI KOMUNIKAČNÍ (verbální, písemné, jiné)	Zvládnutí
Komunikuje ano/ne, souhlas/nesouhlas.	1 <u>2</u> 3
Komunikuje „hlad“ a „žízeň“.	1 <u>2</u> 3
Komunikuje „nevolno“, „bolí“ nebo „pomoc“.	1 <u>2</u> 3
Komunikuje potřebu pomoci (např. potřeba toalety, otevřít nádobu).	1 <u>2</u> 3
Komunikuje křestní jméno a příjmení.	<u>1</u> 2 3
Komunikuje, kde se něco v rámci třídy nebo školy nachází.	<u>1</u> 2 3
Komunikuje krátké zprávy jiné osobě.	1 <u>2</u> 3
Komunikuje, že se potřebuje na něco zeptat/něco zjistit.	1 <u>2</u> 3
Komunikuje základní bezpečnostní informace.	<u>1</u> 2 3
Popíše předmět tak dobře, že je podle popisu přímo poznat, o čem mluví.	1 <u>2</u> 3
Komunikuje složité (3 a více kroků) pokyny druhým.	1 2 <u>3</u>
Praktická komunikace – skóre	1,81

FUNKCE PAMĚTI, POZORNOSTI A POCHOPENÍ	Zvládnutí
Rozumí základním instrukcím a jednotlivým pokynům (pojd' sem, začni, otevři knihu).	1 2 3
Pamatuje si do druhého dne postupy a informace.	1 2 3
Pamatuje si, kam věci patří.	1 2 3
Pamatuje si cestu z/do různých míst ve škole /kolem školy (neztratí se).	1 2 3
Poslouchá a dává pozor na pokyn alespoň 5 minut.	1 2 3
Vydrží se alespoň 15 minut věnovat své hře nebo práci.	1 2 3
Zotaví se z neúspěchu (to je, že se nevzdá, nebo se nerozčílí).	1 2 3
Po získání instrukcí se promptně dává do práce.	1 2 3
Požádá o pomoc, když jsou pravidla nebo pokyny nejasné.	1 2 3
Rozumí pokynům, které obsahují předložky místa (např. v krabici, pod židlí).	1 2 3
Rozumí pokynům a instrukcím, které jsou v kombinaci.	1 2 3
Pamatuje si pravidla hry/aktivity (např. deskových her).	1 2 3
Rozumí pokynům, které vyjadřují souslednost (nejdříve – pak, později, za prvé/za druhé).	1 2 3
Paměť, pozornost a pochopení – skóre	1,46

Závěry funkčního hodnocení žáka a metodická doporučení

V oblasti běžných školních aktivit dosáhl Marek průměrného skóre 2,50, což znamená, že se ve školním prostředí neobejde bez pomoci asistenta pedagoga. V dílčí oblasti kognitivní dosáhl průměrného skóre 1,88, což opět značí velkou závislost na pomoci asistenta pedagoga při učených aktivitách. V hodnocené oblasti exekutivní (1,55), komunikační (1,81) a v oblasti pozornosti, paměti a pochopení (1,46) je Marek na úrovni zvládání úkolů s občasnou dopomocí.

Marek navzdory těžšímu motorickému omezení v oblasti dolních končetin a částečnému omezení horních končetin obrnou poměrně rád cvičí, snaží se zdokonalovat v oblasti hrubé motoriky, má rád tělesnou výchovu, zejména cvičení a rehabilitačních míčích. I ve třídě potřebuje co nejvíce měnit pracovní polohy: pracuje např. v kleku na tabuli, v sedě či v leže na koberci. Při práci u lavice sedí na vozíku, z běžné židle „sjíždí“. Vozík není bohužel zcela vyhovující, nemá dostatečnou oporu dolních končetin, což je podstatné pro správný pevný sed. Matka se snaží zajistit nový vozík. Jiné kompenzační pomůcky nepoužívá.

Marek je v péči odborného týmu, který tvoří pediatr, neurolog, fyzioterapeut, ortoped a oftalmolog. Od jednoho roku až dosud matka s Markem intenzivně cvičí

Vojtovu metodu (1-2× denně). Aktuálně další intenzivní rehabilitace probíhá hlavně v rámci lázeňských pobytů, které společně s matkou chlapec absoljuje každoročně během letních prázdnin v Janských Lázních nebo v Lázních Klimkovice.

I ve škole na počátku školního roku lze sledovat pozitivní účinek lázeňského pobytu a intenzivní rehabilitace, který se projevuje zlepšením chlapcovy stability (fyzické i psychické).

Koordinace a jemná motorika rukou je průběžně podporována ergoterapií, rozvíjením hmatové citlivosti (hravou formou) i nácvikem sebeobslužných dovedností pod dohledem ergoterapeuta.

Přesto přetrvávají velké problémy Marka s přitlakem na psací náčiní. Vzhledem k postižení horních končetin spasticitou (stav zvýšeného svalového napětí) má malou svalovou sílu, nedovede vyvinout na psací náčiní potřebný tlak. Marek je schopen poměrně lehce přizpůsobeného úchopu tužky – drží ji pomocí palce, ukazováčku a prostředníčku. Lépe psací náčiní uchopí, pokud mu jej někdo podá, má problémy s uchopením psacího náčiní ležícího na pracovní desce.

Psací náčiní bere do pravé ruky, která je méně postižená. Preferuje ji i při jiné manipulaci. Vizuomotorická koordinace je pro Marka velkým problémem. Potřebuje být soustavně upozorňován, aby při práci sledoval své ruce. Při komunikaci je nutné ho upozorňovat na nutnost očního kontaktu. Poloha při grafomotorických cvičeních je závislá na pracovní ploše apod.

Grafický projev Marka je velice nejistý, někdy roztřesený a přerušovaný, je v něm znát neschopnost vyvinout stálý tlak na tužku. Velké problémy má zejména se zacilováním pohybu a s vizuomotorickou koordinací. Potřebuje dopomoc při podávání a úchopu fixu. Při nácviku potřebuje ujišťování, že postupuje správně. Vyhovuje mu společná práce s pedagogem. V rámci této přímé kooperace je také schopen lépe udržet pozornost. Vzhledem k těžkému postižení a nevyhovujícímu vozíku je problematické udržení vhodného sedu při psaní.

V rámci výuky ve škole se chlapec učí psát na počítači. Vzhledem k jeho postižení je tato forma psaní výhledově využitelná. Pro psaní na PC používá hlavně ukazováček pravé ruky, ale dokáže využít i více postiženou levou ruku. Marek se perfektně orientuje na klávesnici, zvládá psaní velkých písmen (pomocí klávesy Caps Lock), používá klávesu Enter a kurzorové šipky, umí sám opravit chybu. Je schopen i samostatně opisovat text nebo psát na PC podle diktátu.

U chlapce je vidět nutnost propojení psaní s pracovní a výtvarnou výchovou. Propojení psaní a výtvarné výchovy je u podobně motoricky postižených dětí velice

přínosné. Nácvik grafomotorických cviků tak může plynule přecházet do výtvarné výchovy – dítě pracuje s jiným materiálem, osvojuje si a zlepšuje úchop kreslicího náčiní. I ve výtvarné výchově je možné smysluplně pracovat s linií, trénuje si tak přítlak, sílu čáry. Výtvarná výchova rozvíjí jemnou motoriku, žák může pracovat přímo prsty, dlaní.

Marek velice rád pracuje v hodinách výtvarné výchovy. Jeho motorické postižení ho sice velice limituje, ale je možné najít vhodné techniky a náměty, které jsou pro něj přínosné. Práce s barvou ho zajímá a přináší dobré výsledky, ze kterých má radost. Je schopen pracovat nejen pomocí houbiček, otiskování různých předmětů ale i štětcem.

Pro Marka jsou dosažitelnější spíše nefigurativní náměty. Má problém se zachycením přesného tvaru předmětů a živých bytostí. Ne snad, že by nevěděl, jak co nakreslit, ale velice ho „svazuje“ jeho motorické postižení. Např. v kresbě postavy dobře ví, co má kreslit, je dokonce schopen zaznamenat kresbou všechny detaily, ale kresba je špatně srozumitelná. Pokud má vyplnit nebo vykreslit překreslený námět pracuje velice soustředěně a snaží se dodržovat hranice obrázku. Pokoušeli jsme se i o vlastní kolorovanou kresbu (tuš + vodovky).

Vzhledem k těžkému postižení dolních končetin a částečnému horních končetin je omezena chlapcova schopnost sebeobsluhy pouze na elementární dovednosti.

Činnostmi, které zlepšují jeho motoriku rukou, je jejich mytí v teplé vodě a utírání do ručníku. Je to současně cvičení koordinace ruka – ruka, dochází k posilování hmatového vnímání – hladké mýdlo, froté ručník. Marek musí otevřít ruce, pracovat prsty při mytí. Ve škole si zkouší spíše dílčí dovednosti v rámci oblékání a svlékání – jako je např. vyhrnutí rukávu, zouvání a obouvání přezůvek, ostatní zajišťuje asistent pedagoga. Do sebeobsluhy patří také nácvik samostatné lokomoce. Marek je schopen se samostatně pohybovat na vozíku po chodbě školy, přitahuje se pomocí madel na stěně. Ve většině sebeobslužných úkonů je závislý na druhé osobě (toaleta – pleny, krmení, oblékání – svlékání apod.) V oblasti exekutivních funkcí je potřeba Marka důsledně přivádět k včasnému zahajování a ukončování činností, k přirozené iniciaci řeči v komunikaci se spolužáky a s učitelem. Komunikaci slovní je dobré založit na krátkých větách, při kterých vystačí s dechem a pokusí se o správnou hlasovou intonaci. V oblasti kontroly znalostí je vhodné preferovat zkoušení písemné s využitím PC s dostatečnou časovou dispozicí (prodloužení limitu na úkol až o 75 %).

Závěr kazuistiky č. 2

Vzhledem k těžkému motorickému postižení v důsledku mozkové obrny lze u Marka předpokládat, že jeho pokroky v oblasti grafomotoriky a sebeobsluhy budou i

v dalších letech malé a potřeba podpory ze strany asistenta pedagoga trvalá. Podpůrná opatření, která žák potřebuje k úspěšnému plnění vzdělávacího programu aktuálně odpovídají 3. stupni.

Marek vyžaduje sestavení vhodného programu učení na základě IVP (individuálního vzdělávacího plánu) s výraznou podporou v činnostech rozvíjejících jemnou motoriku a řečovou komunikaci. Celý plán musí být zasazen do kontextu péče o těžce tělesně postižené dítě tak, aby nedocházelo k rozvoji patologických pohybových vzorů a zvyšování spasticity (zvýšeného svalového napětí) na končetinách. Součástí by mělo být používání zásad z facilitačních metod a polohování známých z chlapcovy rehabilitace.

V rámci péče o rozvoj grafomotoriky je vhodné se zaměřit na všechny typy čar – od jednoduchých ke složitějším při propojování cviků do linií nebo při umisťování na řádek a do omezených prostor).

Je nutné se zaměřit také na rozvoj schopnosti zacilovat pohyb směřováním do určitého bodu, spojováním bodů do čar apod. a pokusit se o zvládnutí trvalého přitlaku na psací náčiní (pro psaní volit silný fix).

Současně je nutné rozvíjet chlapcovu jemnou motoriku, která je podstatná pro grafomotorickou činnost i pro psaní na PC. Snahu směřovat k zapojení různých činností zaměřených na jemnou motoriku do celého dne ve škole – zejména do pracovní a výtvarné výchovy, rozvíjet grafické schopnosti za použití nejrozličnějších technik a materiálů.

Další součástí rozvoje Marka musí být posilování vizuomotorické koordinace a koordinace ruka – ruka.

V rámci zacházení a manipulace s chlapcem na vozíku je potřebné využívat poznatky z facilitačních technik, které lze získat od fyzioterapeutů a speciálních pedagogů SPC. Při tělesné výchově je vhodné zařazovat cvičení snižující spasticitu horních končetin. Podstatný bude i socializační rozvoj Marka v rámci vhodných kolektivních a skupinových činností zařazovaných v rámci celého vyučovacího dne ve škole.

3 Uvedení do speciální problematiky – parciální (fokální) nekompensovaná epilepsie

Epilepsie je jedním z nejčastějších neurologických onemocnění s celosvětovým výskytem. V České republice žije přibližně 100 000 lidí s touto diagnózou, přesné počty nejsou známy. Přestože se tato nemoc může projevit kdykoli v průběhu života, nejčastěji o sobě dává vědět v dětství nebo v dospívání (3/4 pacientů pocítily příznaky do 20. roku věku) [7]. U některých dětí epilepsie s věkem ustoupí, neboť u nich jde o prognosticky příznivé věkově vázané epileptické syndromy či syndromy se spontánní úpravou. Ústup nemoci v dospělosti však není obecným pravidlem. Při generalizovaných záchvatech dochází k dramatické ztrátě vědomí, pádu na zem, a projevům křečí s následnými rytmickými záškuby končetin. Jiné záchvaty mohou být naopak velmi nenápadné, např. takzvané absence. Projeví se pouze chvilkovými (několikasekundovými) lehčími poruchami vědomí, kdy se dotyčný krátce zahledí, většinou přeruší nebo zpomalí činnost a nereaguje na okolí, což bývá neinformovaným okolím vnímáno jako projev nepozornosti. Fokální záchvaty mohou mít příznaky motorické (rytmické záškuby aj.) nebo mohou probíhat bez nich. Může při nich dojít k prudkému snížení svalového napětí (poklese hlavy, podklesnutí v kolenou, pád k zemi), či k opakovaným neúčelným pohybům (tzv. automatismům), které mohou být i velmi bizarní („divoké“ pohyby doprovázené hlasitým křikem) [7]. Fokální záchvaty mohou mít také příznaky autonomní (zvracení, slinění, zrudnutí, rozšíření zornic), senzorické (poruchy smyslového vnímání), kognitivní (s narušením řeči, prostorové orientace nebo paměti), emoční (např. pocit strachu či úzkosti) nebo se mohou projevit jen zárazem v činnosti. Diagnóza epilepsie může způsobit znevýhodnění ve školním vzdělávání, přijetí spolužáky (je do velké míry i v současnosti stigmatizující) a přiznání speciálních vzdělávacích potřeb, zvláště je-li epilepsie nekompensovaná léky (tj. i přes medikaci probíhají záchvaty) a komplikuje žákovi sociální začlenění i vlastní učební činnost.

3.1 Kazuistika č. 3 – Markéta (nar. 2004)

Osobní anamnéza

Markéta se narodila již v sedmém měsíci těhotenství a po porodu císařským řezem hned onemocněla těžkým zápallem plic. Okolnosti porodu jsou nejpravděpodobnější

příčinou vzniku ložiskové (parciální) farmakorezistentní epilepsie diagnostikované na dětské neurologii v Motole. První záchvaty se objevily během třetího roku, s věkem nabývaly na intenzitě a četnosti. Markéta prodělala běžné dětské nemoci, jen v osmi letech byla hospitalizována na dětském interním oddělení Thomayerovy nemocnice v Praze – Krči se salmonelozou. Operována byla ve školním věku pro apendicitidu. Dívka navštěvuje osmý ročník běžné základní školy v Praze. Záchvaty má i přes medikaci aktuálně každý den, jedná se o nekompenzovanou epilepsii.

Rodinná anamnéza

Markéta má o dva roky mladší sestru Adélu, která je zdravá. Žije v úplné rodině, kde jsou vztahy harmonické. Matka je zdravá, otec rovněž. Epilepsie se v širší rodině nevyskytuje.

Sociální anamnéza

Markéta je citlivá a tichá, trpí nedostatkem sebevědomí a do kolektivu spolužáků podle svých slov nezapadá. Navštěvuje pravidelně psychoterapeutku a aktuálně užívá antidepresiva. Podle psychologické zprávy příčiny její úzkosti plynou zejména ze školy a z nepřijetí spolužáků. Nechce přestupovat na jinou školu, neboť navštěvuje stejnou školu jako její sestra, po ukončení základní školy chce pokračovat ve studiu na střední pedagogické škole. O epilepsii nechce otevřeně mluvit, na základní škole to tají, domnívá se, že proto spolužáci nechápou její „zvláštní“ chování v průběhu záchvatu (kroutivé pohyby hlavou), což podle ní může být příčinou jejího nepřijetí v kolektivu třídy.

Dívka působí převážně klidně, ale podle rodičů se někdy nečekaně chová vznětlivě a poté je opět klidná a milá. Děje se to zejména před záchvaty nebo vlivem nových medikamentů. Dívka v rozhovoru působí spontánně, odpovídá upřímně a otevřeně. Ve škole nejsou přítomny žádné výchovné problémy.

První epileptický záchvat dívky přišel pravděpodobně již ve dvou letech. Jednalo se o náhlou a krátkodobou změnu vnímání i chování dítěte, pozorovanou rodiči. Je možné, že proběhla i krátce změna vědomí, rodiče tomu ještě nevěnovali zvýšenou pozornost. Podle jejich tvrzení záchvat často vznikl při jízdě autem, byl provázen nevolností a zvracením. Rodiče si jej vykládali jako nevolnost z jízdy. Markéta si vzpomíná na pozdější záchvat v obchodě, vyvolaný točícím se větrákem. Od nástupu do školy Markéta dokáže rozpoznat přicházející záchvat a odejít včas do míst, kde má soukromí a klid na jeho odeznění. EEG dívka poprvé podstoupila poprvé v šesti

letech. Diagnóza byla pevně stanovena později a od té doby střídá různá antiepileptika – bez vlivu na četnou frekvenci záchvatů a trvalého úspěchu. Záchvaty mívá každý den, zejména při únavě. Spouštěčem jsou také pravidelné pohyby předmětů v okolí a určité zvuky (houkačky, semaforey, sirény aj.). Spouštěčem záchvatů jsou rovněž psychické vypětí a stres dívky.

Záchvaty se projevují velmi nepříjemnými subjektivními pocity se somatickými projevy (zahledění, kroutivé pohyby, nevolnost). Protože měla dívka od raného dětství opožděný motorický vývoj, rodiče s ní cvičili Vojtovu metodu. Sedět bez opory začala až v roce, chodit začala ve 24. měsíci. Jako předškolák měla problém s jízdou na koloběžce a kole, nebyla si jistá v prostoru a nevyhledávala prolézačky. Koordinace pohybů je na dobré úrovni, motorický deficit se dnes projevuje lehkou neobratností. V důsledku toho má Markéta horší známku z tělesné výchovy, což ji velmi mrzí, jinak má výborné známky.

Dívka nemá podle logopedické zprávy vadu řeči. V domácím prostředí je v komunikaci bezprostřední a výřečná. Mimo domov je zakřiknutá a tichá. Markéta občas působí roztržitě, což potvrzuje její třídní učitelka. Má kolísavou pozornost, potřebuje motivaci. Markéta je ve škole ctižádostivá, v období, kdy má nasazena nová antiepileptika, má problémy s pozorností a s dokončováním úkolů. Aby měla dobré známky, učí se i několik hodin denně. Škola ji velmi stresuje, má strach z neúspěchu.

Dívka navštěvuje běžnou základní školu a vzdělává se podle běžného programu bez individuálního vzdělávacího plánu. O záchvatové pohotovosti dívky ví jen učitelé, spolužáci a ostatní pracovníci školy nikoliv.

Ve škole má výborný prospěch, ale mezi spolužáky se necítí být oblíbená, vytýkají jí vyhýbavé chování a zvláštní reakce.

Funkční hodnocení žáka ve školním prostředí

Orientační funkční hodnocení žákyně lze provést opět s využitím adaptovaného School Function Assessment questionnaire (SFA) v rámci orientační školní diagnostiky, která se zaměřuje na její funkční schopnosti v oblasti dovedností při běžných školních situacích a úkolech.

3.1.1 Funkční hodnocení Markéty (září šk. r. 2017/18)

Běžné školní aktivity dítěte / žáka

Hodnocení (zvládnutí):

- 1 – zvládá samostatně,
- 2 – zvládá s občasnou dopomocí,
- 3 – zvládá pouze s pomocí.

	Zvládnutí
Pohyb v prostředí budovy: pohyb mezi lidmi, v řadě; udržování tempa pohybu se spolužáky.	<u>1</u> 2 3
Pohyb po schodech nahoru/ dolů: pohyb nahoru a dolů po běžném schodišti (alespoň 12 schodů); přenášení předmětů nahoru a dolů po schodech; schopnost udržet na schodišti běžnou rychlost pohybu.	<u>1</u> 2 3
Změna pozice / setrvání v pozici: schopnost změny z/do nějaké pozice, vsedě, do stoje, na podlahu a na toaletu, udržet ½ hodiny funkční pozici při práci vsedě.	<u>1</u> 2 3
Rekreační pohyb: hraní pohybových her, házení a chytání míče, běh, skoky.	1 <u>2</u> 3
Manipulace s pohybem: přeprava osobních věcí po třídě nebo ze/do třídy, přenášení křehkých předmětů, schopnost sebrat, poskládat předměty.	<u>1</u> 2 3
Psaní: schopnost napsat písmena, slova, číslice do předepsaných linek nebo na stránku; zvládnutí fyzických úkonů spojených se psaním.	<u>1</u> 2 3
Používání materiálů: tužek, pera, gumy, fixů, nůžek, izolepy a lepidla; otevírání a zavírání knih a otáčení stránek v knihách; skládání papíru, manipulace s malými dílky stavebnic.	<u>1</u> 2 3
Používání PC a jeho příslušenství: zapínání a vypínání; využívání základních funkcí s pomocí myši a klávesnice.	<u>1</u> 2 3
Příprava a úklid: odklizení různých materiálů; příprava pomůcek a materiálů; úklid lavice/pracovního místa.	<u>1</u> 2 3
Jídlo a pití: konzumace jídla, včetně pití z hrníčku bez rozlití; používání ubrousku k utření rukou a obličeje; schopnost ukončit jídlo v čase k tomu určeném.	<u>1</u> 2 3
Hygiena: ovládání toaletních potřeb; dokončování úkonů na toaletě včetně utírání, splachování a používání příslušenství; umývání a utírání rukou; péče o nos; zakrývání úst při kašlání a kýchání.	<u>1</u> 2 3
Oblékání: oblékání a svlékání oblečení podle potřeby včetně zapínání (knoflíků a zipů) a obouvání, zvládnutí oblékání v souvislosti s použitím toalety.	<u>1</u> 2 3
Běžné denní aktivity – skóre	1,08

Funkční schopnosti dítěte/žáka v dílčích oblastech

FUNGOVÁNÍ V OBLASTI KOGNITIVNÍ	Zvládnutí
Praktická komunikace: vyjádření základních potřeb, sdělení volby a žádosti o pomoc; identifikace předmětů a jejich umístění (nad, pod, před, za...); schopnost předat informaci.	<u>1</u> 2 3
Paměť a porozumění: schopnost porozumět a zapamatovat si pokyny, schopnost dodržet tři a více souvisejících pokynů.	<u>1</u> 2 3
Dodržování společenských konvencí: schopnost rozpoznat, kdy je třeba požádat o svolení – ve třídě, u jídla i v jiné společenské situaci, dodržování zásad slušného stolování; respektování fyzických hranic druhých dětí.	<u>1</u> 2 3
Plnění pokynů dospělého a dodržování pravidel školy: dodržování pokynů dospělého, dodržování pravidel ohledně mluvení, pohybu, materiálu a organizace; vyhovění žádosti o pomoc.	<u>1</u> 2 3
Chování při plnění a dokončování úkolů: schopnost udržet pozornost a soustředit se při individuálních a skupinových úkolech, schopnost samostatné práce; schopnost reagovat na pochvalu nebo neúspěch.	1 <u>2</u> 3
Pozitivní interakce: schopnost zahájit interakci se spolužáky, schopnost spolupracovat s ostatními a půjčovat si materiál; schopnost dosáhnout kompromisu vyjednáváním; dodržování pravidel konverzace; schopnost naslouchat druhým.	1 <u>2</u> 3
Regulace chování: schopnost přijmout změnu postupů, kompromisní řešení a schopnost ukončit vhodným způsobem konflikt.	1 <u>2</u> 3
Osobní péče: kontrola vzhledu; schopnost podle potřeby si utřít/očistit tvář, nos, ruce; osobní hygiena a úpravy po použití toalety;	<u>1</u> 2 3
Bezpečnost: dodržování bezpečnosti v blízkosti přístrojů (elektrických zásuvek, ostrých předmětů), schopnost vyhnout se nebezpečným situacím, oznámit nehodu.	<u>1</u> 2 3
Kognitivní úkoly – skóre	1,33

FUNGOVÁNÍ V OBLASTI EXEKUTIVNÍ	Zvládnutí
Na pokyn začne pracovat.	<u>1</u> 2 3
Spolupracuje, když je požádán o pomoc s úklidem ve třídě.	<u>1</u> 2 3
Okamžitě přeruší činnost, když se k tomu dá pokyn.	<u>1</u> 2 3
Dodržuje pravidla pohybu ve třídě (např. výměny místa, kam se smí a nesmí chodit).	<u>1</u> 2 3
Dává pozor, když používá materiál/pomůcky někoho jiného.	<u>1</u> 2 3
Dodržuje pravidla používání toalety (např. používání adekvátní množství toaletního papíru, nakládání s odpadem).	<u>1</u> 2 3
Dodržuje pravidla ohledně pohybu po škole (např. běhání, chůze v řadě).	<u>1</u> 2 3
Dodržuje pravidla ohledně mluvení	<u>1</u> 2 3
Uklidí určené místo a odloží věci, když je čas.	<u>1</u> 2 3
Exekutivní úkoly –skóre	1,00

FUNGOVÁNÍ V OBLASTI KOMUNIKAČNÍ (verbální, písemné, jiné)	Zvládnutí
Komunikuje ano/ne, souhlas/nesouhlas.	<u>1</u> 2 3
Komunikuje „hlad“ a „žízeň“.	<u>1</u> 2 3
Komunikuje „nevolno“, „bolí“ nebo „pomoc“.	<u>1</u> 2 3
Komunikuje potřebu pomoci (např. potřeba toalety, otevřít nádobu).	<u>1</u> 2 3
Komunikuje křestní jméno a příjmení.	<u>1</u> 2 3
Komunikuje, kde se něco v rámci třídy nebo školy nachází.	<u>1</u> 2 3
Komunikuje krátké zprávy jiné osobě.	<u>1</u> 2 3
Komunikuje, že se potřebuje na něco zeptat/něco zjistit.	<u>1</u> 2 3
Komunikuje základní bezpečnostní informace.	<u>1</u> 2 3
Popíše předmět tak dobře, že je podle popisu přímo poznat, o čem mluví.	<u>1</u> 2 3
Komunikuje složité (3 a více kroků) pokyny druhým.	<u>1</u> 2 3
Praktická komunikace – skóre	1,00

FUNKCE PAMĚTI, POZORNOSTI A POCHOPENÍ	Zvládnutí
Rozumí základním instrukcím a jednotlivým pokynům (pojd' sem, začni, otevři knihu).	1 2 3
Pamatuje si do druhého dne postupy a informace.	1 2 3
Pamatuje si, kam věci patří.	1 2 3
Pamatuje si cestu z/do různých míst ve škole /kolem školy (neztratí se).	1 2 3
Poslouchá a dává pozor na pokyn alespoň 5 minut.	1 2 3
Vydrží se alespoň 15 minut věnovat své hře nebo práci.	1 2 3
Zotaví se z neúspěchu (to je, že se nevzdá, nebo se nerozčílí).	1 2 3
Po získání instrukcí se promptně dává do práce.	1 2 3
Požádá o pomoc, když jsou pravidla nebo pokyny nejasné.	1 2 3
Rozumí pokynům, které obsahují předložky místa (např. v krabici, pod židlí).	1 2 3
Rozumí pokynům a instrukcím, které jsou v kombinaci.	1 2 3
Pamatuje si pravidla hry/aktivity (např. deskových her).	1 2 3
Rozumí pokynům, které vyjadřují souslednost (nejdříve – pak, později, za prvé/za druhé).	1 2 3
Paměť, pozornost a pochopení – skóre	1,23

Závěry funkčního hodnocení žákyně a metodická doporučení

V oblasti běžných školních aktivit Markéta dosáhla průměrného skóre 1,08, což znamená, že se ve školním prostředí pohybuje a chová celkově zcela samostatně, bez potřeby dopomoci. V dílčí oblasti kognitivní dosáhla průměrného skóre 1,33, což opět značí velkou nezávislost a autonomii chování, které je komplikováno pouze občasnými výpadky pozornosti ve vazbě na záchvaty, sníženou schopností komunikovat se spolužáky, dokončovat úkoly při učebních aktivitách. V hodnocených oblastech exekutivní a komunikační je intaktní a v oblasti pozornosti, paměti a pochopení (1,23) zvládá dobře úkoly s podporou pozornosti a s motivací a povzbuzováním ze strany učitele.

Podpůrná opatření nejsou ze strany dívky a jejích rodičů požadována, stejně jako není požadován IVP. Dívka má dobré předpoklady pro další vzdělávání na střední škole, vzhledem k záchvatové pohotovosti v důsledku nekompenzované epilepsie je však potřeba přehodnotit volbu střední školy a pedagogické dráhy a vytvořit pro dívku širší nabídku a možnost zodpovědné volby studijního oboru. V oblasti akademických činností způsobuje aktuálně Markétino zdravotní znevýhodnění jen nevýznamné problémy, ty se ale mohou násobit při větší studijní zátěži na střední škole. Z těchto důvodů by bylo vhodné nastavit podpůrná opatření místní a časová

v rámci 1. stupně již nyní na základní škole a při přechodu na vyšší stupeň školy využít podpory přiznaných speciálních vzdělávacích potřeb na základě diagnostiky školského poradenského zařízení. Přístupy pedagogů školy je vhodné nastavit ve prospěch odbourání dívčiny úzkosti z projevů epilepsie ve třídě a na podporu jejího sebevědomí. Ve spolupráci se školním psychologem bude vhodné provést sociometrii ve třídě, kterou dívka navštěvuje a následně pracovat na úpravě vztahů a podpoře pozitivních sociálních vazeb spolužáků v její vztahové síti.

Seznam použité literatury

BARVÍKOVÁ, J. a kol., 2015. *Katalog podpůrných opatření pro žáky s potřebou podpory ve vzdělávání z důvodu sluchového postižení nebo oslabení sluchového vnímání*. Olomouc: UP. ISBN 978-80-244-4616-5.

BARVÍKOVÁ, J., NOVÁKOVÁ, I., 2015. *Metodika práce asistenta pedagoga při aplikaci podpůrných opatření u žáků se sluchovým postižením*. Olomouc: UP. ISBN 978-80-244-4517-5.

BOUČEK, J., SKŘIVAN, J., 2014. *Příručka pro praxi: BAHA implantát*. Praha: Merck.

HÁDKOVÁ, K., 2016. *Člověk se sluchovým postižením*. Praha: Pedagogická fakulta UK. ISBN 978-80-7290-619-2.

HÁDKOVÁ, K., 2012. *Vzdělávání žáků a studentů s kochleárním implantátem*. Praha: Pedagogická fakulta UK. ISBN 978-80-7290-618-5.

POTMĚŠIL, M. a kol., 2012. *Metodika práce se žákem se sluchovým postižením*. Olomouc: Pedagogická fakulta UPOL. ISBN 978-80-244-3310-3.

Zákon č. 423/2008 Sb., o komunikačních systémech neslyšících a hluchoslepých osob. In: *Sbírka zákonů*. 20. 10. 2008. ISSN 1211-1244.

Název:	Inkluzivní vzdělávání žáků se somatickými vadami
Autor:	Vanda Hájková
Vydavatel:	Pedagogická fakulta Univerzity J. E. Purkyně v Ústí nad Labem
Místo a rok vydání:	Ústí nad Labem, 2019
Náklad:	50 výtisků
Rozsah:	36 stran
Tisk:	Centrum digitálních služeb MINO, Ústí nad Labem
ISBN	978-80-7561-196-3 (váz./brož.)